

TED ANKARA KOLEJİ VAKFI ÖZEL LİSESİ

A1 TÜRK DİLİ VE YAZINI DERSİ
UZUN TEZ

HAYATA KAÇIŞ

Rehber Öğretmen : Ayşe Ümit Dönmez
Öğrencinin Adı : Selay
Öğrencinin Soyadı : Yetkin
Diploma Numarası : D1129002
Sözcük Sayısı : 4290

Araştırma Konusu: Mehmet Eroğlu'nun Kusma Kulübü ve Belleğin Kış Uykusu adlı yapıtlarında bireyin sıradanlıktan kurtuluşu ve hayatının anlamlandırma çabasının incelenmesi

İÇİNDEKİLER

	sayfa
1. Giriş.....	1
2. Bireyin Yalnızlığı.....	2
2.1. Toplum İçinde Bireyin Sıradanlıkta Hapsoluşu.....	2
2.2. Yalnız İnsan.....	6
3. Var olmak Ve Var kalmak	9
3.1. Seçim Ve Eylem.....	12
3.2. Vicdan Ve Acı.....	15
4. Sonuç.....	21
5. Kaynakça.....	22

ÖZ (ABSTRACT)

Bu çalışmada, toplumsal koşulların bireyi sıradanlığa mahkûm edişi ve bireyin sıradanlığın esaretinden kurtulmak için sahip olması gereken insanlık erdemleri, Mehmet Eroğlu'nun Kusma Kulübü ve Belleğin Kış Uykusu adlı yapıtlarındaki odak karakterlerin yaşamlarından yola çıkarak incelenecektir. Çalışma iki bölümden oluşmaktadır. İlk bölümde bireyin süregelen toplum düzeni içinde nasıl belirli kalıplar çerçevesinde geliştiği, yalnız kaldığı ve bu yalnızlığın Eroğlu'nun yapıtlarındaki önemi tartışılacak, ikinci bölümde ise yazarın varoluş anlayışı aktarılarak, insanın var olabilmesi için gerekli erdemleri, bu iki eserin odak figürlerinin yaşamı analiz edilerek ele alınacaktır. Çalışma süresince seçilen iki eser dışında, yazarın röportajlarında ileri sürdüğü görüşlere ve bu konu ile alakalı bazı filozofların görüşlerine yer verilecektir. Çalışma genel olarak konuyu toparlayan bir sonuç bölümü ile sonlanacaktır.

Sözcük Sayısı: 116

1.GİRİŞ

Mehmet Eroğlu 2 Ağustos 1948 tarihinde doğar. Öğrenim hayatını Uşak, Edremit ve İzmir'de geçirir. Üniversiteden 12 Mart Darbesi ardından kurulan sıkıyönetim mahkemesinde yargılanmasına başlandığı sırada mezun olur.

Mehmet Eroğlu, iki yıl süren yargılamanın (Dev-Genç Davası) sonucunda, 1973 yılında, Ankara 1 numaralı sıkıyönetim mahkemesince, TCK'nun 141-142 maddesine muhalefetten 8 yıl ağır hapis ve 2 yıl sürgün cezasına mahkum edilir, ancak mahkûmiyetin 1974 genel affı ile ortadan kalkmasıyla, bu tarihten itibaren mühendis olarak çalışmasını sürdürür.

Mehmet Eroğlu'nun yazmaya başlaması da bu döneme rastlar.¹ Bu nedenle yapıtlarında toplumsal koşulların insanı belirli kalıplara mahkûm edişini ve kendi benliğinden uzaklaştırarak sıradanlığa sürükleyişini eleştirir. Toplumsal bir boyut çerçevesinde bireyi, gerçek insana ulaştıracak olan erdemleri inceler. Yapıtlarındaki karakterler toplum kalıpları içine sıkışmış, ancak kişinin sahip olması gereken erdemleri sorgulayan, insanı ve hayatı tanımaya çalışan bireylerdir. Böylece Eroğlu bir aydın olarak, okuyucuya yapıtlarında işlediği karakterler üzerinden bu erdemleri tanıtır ve ona bir yol gösterici niteliği taşır.

---

¹ Mehmet Eroğlu adına kurulan www.mehmeteroglu.info sitesinden alıntıdır.

2. BİREYİN YALNIZLIĞI

2.1.TOPLUM İÇİNDE BİREYİN SIRADANLIKTA HAPSOLUŞU

İlk çağlarda kendi başlarına hayatta kalma mücadelesi veren insanlar zaman ilerledikçe nüfuslarının artmasıyla bu mücadelede görev paylaşımına yönelmişlerdir. Bu paylaşımında herkese belirli bir görev verilerek sorumluluklar paylaşılmış ve birey üzerindeki yük hafifletilmeye çalışılmıştır. Böylece görev dağılımı sayesinde yaşamının kolaylaştığını fark eden birey gruplar halinde yaşamaya yönelmiştir ve toplu yaşamın temeli atılmıştır.

İlk önce bireylerin hayatta kalmasını kolaylaştırmak amaçlı ortaya çıkan 'toplu yaşam' kavramı durmadan artan nüfusla birlikte farklı bir boyut kazanmıştır. Toplu yaşayanların sayısının artmasıyla birlikte bu gruplar arasında rekabet boy göstermeye başlamış ve bireyin yaşam mücadelesi yerini grubun yaşam mücadelesine devretmiştir. Böylece bir kimlik kazanmaya başlayan toplu yaşam 'toplum' adını almış, bir organizma gibi yaşam edinmeye ve hayatta kalma mücadelesi vermeye başlamıştır.

Mücadele içindeki toplumlarda fiziksel güç ön plana çıkmış böylece fiziksel gücün temeli olan insan sayısının fazlalığı önem kazanmıştır. Bu sayede giderek insanın önemi artmıştır, ancak bireyin önemi yok olmaya başlamıştır. İlk başlardaki 'toplum bireylerin hayatta kalmasını sağlar' anlayışındaki 'toplum' ve 'birey' rolleri değiştirmiş, toplum varlığını sağlamlaştırırken birey benliğini yitirmeye başlamış, 'insan' kalıbı içine sokulmuş ve tek amacı toplumun varlığını devam ettirmek olmuştur. Bunun sonucunda toplum 'aynı toprak parçası üzerinde bir arada yaşayan

ve temel çıkarlarını sağlamak için iş birliği yapan insanların tümü' (TDK Türkçe sözlük, İstanbul; 1992) tanımını almıştır.

SELAY YETKİN
D1129002

Hayata gözlerini toplum içinde açan birey bu tanım çerçevesinde büyütölmüş, gelişimi boyunca bu kalıplar içinde kalmış ve doğal olarak doğumundan itibaren kendine dayatılan şekli almıştır. Böylece bir lego gibi, toplumda kendisi için ayrılan boşluğa uygun hale gelmiş ve zamanı geldiğinde büyük parçadaki yerini rahatlıkla alabilmiştir. Bu parçadaki yere tam olarak oturmak insan beynine insanın varlığının amacı olarak işlenmiş ve insanın beyni bu amaç uğruna yapılması gerekenlerle, bu amacın kutsallığı ve gerekliliğiyle doldurulmuştur. Böylece insan –zaten çaba gerektirdiği ve çoktan tembelliğe alıştığı için– kendisine zor gelen düşünme eyleminden vazgeçip kendisi için düşünenlerin hazır olarak verdiği düşünceleri tüketmiştir.

Toplum bir süre sonra o kadar çok aynı kalıptan çıkmış parçaya sahip olmuştur ki insanlar için kendine ayrılan boşluğa tam uymak yeterli olmaz hale gelmiştir. O bütün içinde mükemmel görünmek de gerekmektedir. Böylece insanlar arasında en iyi parça olma mücadelesi başlamış ve insana yeni bir amaç daha yüklenmiş, tüketebileceği düşünce kaynakları yenilenmiştir.

Yenilenen kaynaklar, köklü ve sağlam alt yapı sayesinde 'toplum' evrimini tamamlarken, insan benliğinden uzaklaştırılarak kalıplara mahkûm edilmiş, birey ise sıradanlıkta hapsolmuştur.

Bireyin bu şekilde benliğinden uzaklaştırılması ve sıradanlığa mahkûm edilmesi edebiyatta birçok yapıtta eleştiri konusu olmuştur. Mehmet Eroğlu da 'sıradanlıkta hapsolan, benliğine yabancılaşmış insan'ı eleştirir eserlerinde. Okuyucuya, gerçek 'insan'ı anlatma, ona ait erdemleri tanıtmaya kaygısı taşır ve bu şekilde insana benliğini geri kazandırma çabası içindedir.

'Kusma Kulübü' ve 'Belleğin Kış Uykusu' adlı yapıtlarında da ve çabayı karakterler üzerinden gözlemleriz. İki yapıtın da başk sıradanlıktan kurtulup gerçek insanlık erdemlerine sahip olma mücadelesi veren karakterlerdir.

Kusma Kulübü'nün odak figürü Umut "*sıradanlığın bağrından başladığı yolculuğunu değerli bir insan olarak tamamlar*" (Eroğlu, Varlık, Mart, 2004). Bu yapıtta Eroğlu toplum düzeni içinde bir yer edinmeye çalışan ve yaşamını "*sadece bir alışkanlık, solup alıp vermekten ibaret olan bir alışkanlık sadece*" (Eroğlu, Kusma Kulübü, 14) olarak tanımlayan Umut'un öyküsünü anlatır. Gerek hayattaki verdiği mücadele, gerekse amaçları ile Eroğlu'nun dediği gibi sıradanlığın bağrında yer almaktadır. Umut, her insan gibi bir iş sahibi olup yaşamını devam ettirme ve İstanbul'da yaşamını sürdürebilmeye, parasızlık nedeniyle iyice bükülen belini doğrultma arzusu içindedir. İnsanın iyi bir yaşam sürme içgüdüsüne dayatılan koşulların etkisiyle, hayattaki amacı sadece içinde yaşadığı kentte bir yer edinebilmek ve varlığını devam ettirebilmektir. Bu amaç uğruna oyunculuk yapar, ancak rollerde istenen başarıyı gösteremediği için yaşama karşı verdiği, bir yer edinme mücadelesinde mağlup olur.

"Komik olan bendim: 'Çocukken Cyrano de Bergerac oldum ama hep Hamlet'i oynamayı düşledim,' dedim.

'Demek oyuncusun!' Başımı eğdim. 'Tabii; insan böyle bir yüzle başka ne yapar? Tiyatro?'

'Yönetmenler aynı fikirde değillerdi; iki oyundan sonra benimle çalışmaktan vazgeçtiler. Ben de birkaç reklâm filminde oynadım. Küçük roller... Ama neredeyse on yıl oldu.'" (Eroğlu, Kusma Kulübü, 18)

Umut'un oyuncu olması imgesel bir anlam taşır. Eroğlu, süregelen toplum düzeni içinde kendisine verilen rolü iyi oynayamayan bireyin nasıl

gözden çıkarıldığını anlatır. Umut 'sıradanlığın' kalıplarına ayak uydurmayı başaramamış ve kendi kalıplarını oluşturmak istemiştir. Kendi ke SELAY YETKİN D1129002 toplumda herhangi bir boşluğa oturmamıştır. Toplum içinde devam ettirmek için yapması gereken kendi benliğinden sıyrılıp çevresindeki bütüne uyum sağlamaktır.

Yapıtta yazar, böyle bir kişinin tesadüfen Nihan karakteri ile karşılaşması sonucu insanlık erdemleri ile tanışmasını anlatır. Nihan insanlık adına 'yoksulluğun temel kaynağı olan zenginliğe' karşı mücadele veren bir grubun lideridir. Umut'un Nihan'la karşılaşması onun yaşamında bir dönüm noktasıdır, çünkü onun sayesinde tanıştığı bu kavramlar ile gerçek insanın keşfine yönelmiş ve insanın kendisini tanımaya başlamıştır. Eroğlu, Umut'un Kendi yaşamında yer verdiği bu erdemler ile çıktığı insan olma yolculuğu ve bu yolculuğunda verdiği mücadeleyi aktarır. Okuyucu Umut'un bu mücadelesini ve keşif yolculuğunu paylaşır. Böylece yazar, insana, kendine ait kavramlara nasıl ulaşabileceği konusunda bir kılavuz olur.

Belleğin Kış Uykusu'nda ise odak figür Bay M sıradanlığın görünmez parmaklıkları arkasında mutluluğu arayan bir insandır. Küçük yaşta babasını kaybeder ve yoksulluğun pençesinde annesi ve küçük kardeşinin hayatta kalma mücadelesini paylaşır. Annesini teselli edebilmek için, onun gözünde kocasının kimliğine sahip olan, babasının kemanını bir zorunluluk olarak hiç elinden düşüremez.

"Artık çalmasam olur mu anne?"

Çocuk kemanını bırakmış, izin ister gibi kadına dönmüştü. Kadın karşı koyacak oldu: 'Babana ne söz vermiştin? Her gün, en az iki saat.'

'Ama artık babam yok.'" (Eroğlu, Belleğin Kış Uykusu, 20)

Genç yaşta karşılaştığı acılara karşı olgunluğun maskesini takarak, çocukluk hayallerinde gizli olan mutluluk ve özgürlüğü bu maskenin arkasında hapseder. Hayatın ona getirdiklerine boyun eğerek SELAY YETKİN D1129002 hayatta kalma mücadelesi verir. Onu sıradanlığa iten çocukken bakamadığı mutlu ve özgür olma hayalleridir, çünkü onun hayallerindeki mutluluk cinsel haz ve zenginlikle paraleldir. Bunlara sahip olmak için bazı gereklilikleri yerine getirmesi ve bu niteliklere sahip grubun kalıplarına girmesi gerekmektedir. Hayallerindeki yaşama karşılık girmek zorunda olduğu kalıplar onu sıradanlığın esaretine sürükler.

Yapıtta Bay M'nin odasında bulduğu, bir zarf içindeki bilet ile çıktığı tren yolculuğundaki hikâyesi anlatılır. Yolculuk esnasında karşılaştığı Bay G, Bay M'nin düşlediği hayata sahip, olmak istediği kişidir. Bir nevi, kendi benliğinden vazgeçerek kalıplara tam anlamıyla oturmuş olan bu karakter, sıradanlığın kalıplarının temsilcisidir. Bay M de çıktığı yolculukta düşlediği hayatı yakından görme fırsatı bulur ve Kusma Kulübü'nün odak figürü Umud gibi insanlık erdemleri ile tanışır. Bu noktada gerçek insanın sahip olduğu kavramlar yavaş yavaş yaşamında yer etmeye başlar.

Yolculuk sırasında iki zıt karakterin tanıtılması vardır. Bay G, hayatı sadece zevk olarak algılayan, insan için önemli bir olgu olan erdemden yoksun, sıradan insan tipini temsil ederken, Bay M, içinde bulunduğu koşulları sorgulayan, erdemlere yönelen insan tipini temsil eder. Böylece iki zıt karakteri inceleyen okuyucuya gerçek insanın ve erdemlerinin tanıtımı yapılmış olur.

2.2.YALNIZ İNSAN

Mehmet Eroğlu'nun yapıtlarında yalnızlık önemli bir yere sahiptir; çünkü onun için yalnızlık bir son değil, tersine gerçek 'insan'ı tanıma yolunda önemli bir başlangıçtır. Yalnız kalan insanın tek sığınağı kendidir. Yalnızlığı içinde insan, kendi benliği ile tanışır. Bu tanışmadan sonra ise

varlığına bir anlam yükleme ve yazgısını belirleme ihtiyacı içinde sorgulama yapar. Kendi varlığını anlamlı kılarak, yaşamaya değer bir hayat edinme çabası içine girer.

SELAY YETKİN
D1129002

Bir bireyin en koyu yalnızlığı geçmişi ile bağlarının kopukluğudur. İnsanın hatıraları yaşamı için bir zenginliktir. Bir insan geçmişi olmadan geleceğe uzanan yolda sağlam adımlarla ilerleyemez; çünkü anıları insanın şimdiki zamanı ile gelecek yaşamı arasında bir köprüdür. Geçmişinde edindiği tecrübelerden ve bunların sonucu olarak karakterinde yer eden erdemlerden yoksun kalan bir insan yalnızlığın en derin çukurunda mahkûm kalmıştır.

Belleğin Kış Uykusu'nda Bay M'nin hafızasının onu terk etmiş oluşu geçmişi ile bağlarını koparan etkendir. Hayatta bir yere sahip olduğunu kanıtlayacak hiçbir anısı yoktur. İnsanın kendine ait en basit kimlikleri olan adı ve yüzünden bile habersizdir. Bir belleğe sahip olmamak: *varlığını dış dünyanın anılarına odaklayamamak, anısız bir göçebeliktir.* (Eroğlu, Belleğin Kış Uykusu, 33) Bu göçebe olarak sürdürdüğü yaşamında M'nin anılarının yoksunluğu onu yalnızlığın merkezine sürükler.

"Belleksizlik de bir tür yalnızlık değil miydi? Hem de yalnızlıkların en koyusu..." (Eroğlu, Belleğin Kış Uykusu, 34)

Kusma Kulübü'ndeki Umut ise, ailesine yani geçmişine bir yabancı gibidir. Babasını küçük yaşta kaybetmiş, annesi ve ablası ile ilişkisi çocukluğundan kalan birkaç anıdan ibarettir. Temeli geçmişi ile sağlamlaştırılmamış hayatında, yaşamaya değer, ileriye dönük bir amaca sahip değildir. Bu amaçsızlık onu 'değersizlik' ve 'hiçlik' kavramlarına sürükler. Kendini *"denize fırlatılmış, yazgısı belirsiz bir şişe gibi hisseden"* (Eroğlu, Kusma Kulübü, 2) karakter, yaşamını geçmişin basamaklarından atlatamadığı için zaman merdiveninde yalnızlığın mahkûmu olmuştur.

"Geçmişini yitirenlere özgü bir yalnızlığın koynunda ürperiyor ve telefona kurtuluşa uzanan son körüymüş gibi bakıyorum." (Eroğlu. Kusma Kulübü, 2)

SELAY YETKİN
D1129002

Umut bunun bilincinde olarak, insanlık erdemlerini, yaşamı ve varlığını sorguladığı dönemde, uzun zamandır uğramadığı evine, geçmişine döner. Annesini ölümünden önce son bir kez ziyaret edip, küçüklüğünden beri hep uzak oldukları kardeşi ile görüşmek ister. Tanıştığı insanlık erdemleri çerçevesinde yeni belirleyeceği yönde emin bir adım atabilmesi için geride bıraktığı anılarını özümsemeye ihtiyacı vardır. Geçmişsizliğin esaretinden kurtuluşa uzanan kapının, geçmişi ile yüzleşerek onu benimsediğinde açılacağını bilir.

3. VAROLMAK VE VARKALMAK

Varolmak: "*mevcut evrende veya düşüncede yer almak*" (TDK Türkçe Sözlük, İstanbul, 1992).

Toplumlar tarafından kabul gören bu tanımdan yola çıkarak, fiziksel bir varlığa sahip her insanın varolduğu kabul edilebilir. O zaman uzun zamandır süregelen 'varoluş' tartışmasının sebebi nedir?

Varoluş kavramı felsefede daha kapsamlı bir anlam kazanır. Felsefedeki anlamıyla insan sadece somut bir varlık değildir. Aynı zamanda düşünsel niteliklere de sahiptir. Bu nedenle insan varoluşunu sadece mevcut evrende yer alarak tamamlayamaz.

İnsanın fiziksel varlığı varoluşunun bir parçasıdır sadece. Varoluş, yetenekli bir ressamın oluşturduğu mükemmel bir tablo gibidir. Fiziksel varlık yalnızca boyalar, fırçalar ve tuvalden ibarettir. Bir tek bunların varlığı tabloyu oluşturmak için yeterli değildir. İşte, buradaki ressam insanın benliğidir. Fiziksel varlık ve kişisel benlik dengeli bir şekilde bir araya gelerek ahenkli bir kompozisyon oluşturur. Bu kompozisyon insanın 'gerçek varoluşu'dur.

Jean Paul Sartre varoluşu '*somut ve öznel insanın yaşamı*' olarak ifade eder. Önceden belirlenmiş bir öze sahip değildir. İçinde bulunduğu koşullar, karşılaştığı durumlar ve başına gelen olaylar karşısında aldığı kararlar, yaptığı tercihler ve ortaya koyduğu eylemler onun kim olduğunu yani tanımını belirler. Bu seçimlerin yapılması somut ve öznel insanın bir

araya getirilmesi, kısaca insanın varoluşunun gerçekleştirilmesidir; yani insan önce vardır, sonra varolur.

"Felsefe terimleriyle söylersek insanda varoluş özden önce ama ne demektir bu? Şu demektir: İlk insan vardır; önce dünyaya gelir, var olur, ondan sonra belirlenir, özünü ortaya çıkarır. Nasıl mı? Şöyle: Dünyaya atılarak orada acı çekerek, savaşarak yavaş yavaş kendini belirler." (Sartre, Varoluşçuluk)

SELAY YETKİN
D1129002

Bu noktada Sartre ve Eroğlu'nun varoluşa bakış açıları kesişir. Mehmet Eroğlu Sartre'a olan ilgisini bir röportajında dile getirir (Post Express, 2004). Eroğlu, yapıtlarında varılmaktan ziyade, varolma mücadelesi veren insanı işler. İnsan, dünyaya gelişi ile somut varlığını elde eder ve mevcut sistem tarafından ona bir yol çizilir. Nasıl elindeki haritada çizilen yolu takip eden kişi sadece istenilen noktaya varabilirse, sistemin çizdiği güzergâhta ilerleyen kişi de toplum içinde belirlenen noktaya ulaşır. Toplumun izlediği yolun dışına çıkmayan birey kendi istek ve hayallerini gerçekleştirme, kendi benliğini açığa çıkarma çabasından uzaklaşır. Amacı bireysel özellikleri çerçevesinde bir yaşam elde etmek değil, toplum içindeki yerini koruyabilmektir. Öznel yaşamını ortaya koyamadığı için varoluşunu tamamlayamaz, ama fiziksel varlığını da hala yitirmemiştir. Bu durum insan için bir varkalıştır.

Yapıtlarında eleştirdiği sıradan olarak nitelendirdiği insanlar aslında kendi hayatlarını edinememiş, insanı insan yapan erdemlerden yoksun, kendilerine sunulan hayatı tüketen; yani varkalış mücadelesi veren kişilerdir.

"Çoğumuzun bu gezenin üstündeki durumu sadece bir kalma, tutunma sorunuymuş; 'Varkalış' yani, ... 'Ve bazılarımız ideallerle yetinirlermiş; bir hayal edinemediklerinden..." (Eroğlu, Kusma Kulübü, 10)

Varolmak ise bireyin kendi benliğini ortaya koyarak yaptığı seçimlerle olur. Bu nedenle Eroğlu'na göre insanın *ömür dediği yolculukta bir yolu değil, bir yönü olması gerekir* (Şahin Yıldırım ile Söyüş, 2004, s. 112). SELAY YETKİN D1129002
Seçtiği yöne doğru ilerlerken çektiği acılar ve sıkıntılar karşısında verdiği kararlar, yaptığı seçimler sonucu ortaya koyduğu eylemler onun kendi hayatını edinmesini ve gerçekten varolmasını sağlayan olgulardır. Bu nedenle, Mehmet Eroğlu'nun yapıtlarında insan eğer varolacaksa bir 'hayat edinmek' zorundadır. Yapıtlarının merkezini de benliğinin rotasını varlığına çevirerek, sorgulayan, seçim yapan insanlar ve bu insanların sahip olduğu erdemler oluşturur.

"Ben insanları ikiye ayırırım. Hayat edinmiş olanlar, edinmemiş olanlar. (Çoğunluk edinmemişler kategorisine dâhildir ne yazık ki) Yazarken ve yaşarken ilgilendiklerim de hep hayat edinmiş, daha çok da bu yolda çaba göstermiş, göstermekte olanlardır. Bu yüzden bir insanı insan kılan, insan yapan, insan kalmasını sağlayan olay, olgu ve kavramlara ilgi duymamı yadırgamazsınız sanırım." (Eroğlu, Post Expres, Şubat, 2004)

Kusma Kulübü'nde Umut'un 'kendisini cansız bir cenin gibi atan İstanbul'da tutunabilme ve o büyük dilimden bir parça koparabilme arzusu, varkalış mücadelesi içinde sürdürdüğü yaşamının bir yansımasıdır. Yaşama karşı verdiği mücadele, bir yazgısına egemen olma mücadelesi değil, varlığını koruyabilme, yaşamını sürdürme çabasıdır. Umut'u diğer insanlardan ayıran ve onu insan yapan özellik, insana ait olgularla tanışıp hayat edinme çabasına girmesidir. Kusma Kulübüne katılarak verdiği mücadelede sosyal gerçeklerle karşı duyarsız kalmayarak bir seçim yapar. İnsani erdemlerin en etkilisi olan vicdanını hayattaki kararlarının kılavuzu olarak seçerek, değerli bir insan olarak tamamladığı hikâyesinde kendisine sorduğu, hayatın anlamını ve insanın varlığını anlamaya yönelik sorular Umut'un varoluş mücadelesinin temelini oluşturur.

Belleğin Kış Uykusunda Bay M'nin çıktığı yolculukta kendisine sorduğu sorular aslında insanı ve hayatı tanımaya ve anlamaya yönelik çabalarıdır.

SELAY YETKİN
D1129002

"Hayal gücü! İnsan hayal gücüne güvenebilir mi?"

'İnsanlar neden illa bir mezar isterler? Unutulmamak için mi?'

'Acı dediğimiz nedir? Sonsuz bir hüznü! Yoksa yeri doldurulamaz bir yitiriş mi?'" (Eroğlu, Belleğin Kış Uykusu, 22, 103, 167)

Bu çabalar sonucu elde ettiği cevaplarla aldığı kararlar ve yaptığı eylemler kendi benliğini ortaya koymasının sonucudur. Geçmişinde yaşadığı anıları benimsemiş ve anılarında yer alan acıları yaşamından söküp atmamayı tercih etmiştir. Böylece Bay M de dünya üzerinde acı çekip, yaşamı sorgulayarak anlamaya çalışıp, bunların sonucunda kendi seçimlerini gerçekleştirerek varoluşunu tamamlamıştır.

3.1. SEÇİM VE EYLEM

"Bazı insanlar bütün ömürlerini bir hayat edinmeden tamamlarlar. Hayat ömrümüz boyunca yaptıklarımızdır, kendimizi değiştirme yeteneğidir." (Eroğlu, Varlık, Mart, 2004)

Eroğlu için kişinin hayat edinmesi ve yazgısını değiştirme çabası birbiriyle ilişkilidir. Yaşayan her insan zaten bir hayata sahiptir, ancak bu hayat ona sunulmuştur, birey kendi edinmemiştir. Hayat edinmeyi aktif bir eylem olarak nitelendirir Eroğlu. İnsanın bir hayat edinebilmesi için kendi idealleri çerçevesinde yaptığı seçimleri ve seçimlerin sorumluluğu altında gerçekleştirdiği eylemleri olması gerekir. Birey kendisine sunulan kalıpların dışına çıkıp kendi yazgısını belirleme çabasına giriştiği zaman bir hayat edinmeye başlar.

Kusma Kulübü "*insan, eğer insan kalacaksa taraf tutmak zorundadır*" alıntısı ile başlar. Yazar, yapıtta taraf tutmayı bir hayat edinmenin temel gerekliliklerinden biri olarak ele almıştır. Eroğlu'na göre taraf tutmak, kişinin bireysel ideallerini gerçekleştirmek ve kendi hayatını edinme attığı büyük bir adımdır; çünkü taraf tutan insan yolculuğunda yönünü kendi seçmiştir. Ancak sadece yön belirlemenin yeterli olmadığı görülür. Bireyin hayat edinmek için gideceği yönü ve amacını belirledikten sonra, yaptığı seçimin sorumluluğunu alması ve harekete geçmesi gerekir. Bu nedenle yapıtta işlenen taraf tutmak pasif bir durum değildir; zorunlulukları, şartları ve yerine getirilmesi gereken koşulları vardır.

Kusma Kulübü adlı yapıtta bir araya gelen bir grup insanın yerine gelmeyen adaleti sağlamak için, zenginliğe karşı cephe alarak giriştikleri eylemler anlatılır. Kusma kulübünün üyeleri mevcut düzen içindeki adaletsizlikleri düzeltmek ve insanlığı ellerinden geldiğince geliştirmek adına bir şey yapmak için bir araya gelirler, bu amaç uğruna mücadelelerini sürdürürler. Grup '*yoksulların ırzına geçen*' zengin iş adamlarının üzerine kusarak, sağlanmayan adalet ve yasalar yerine temeline şiddeti oturttukları kendi kanun ve yaptırımlarını uygulurlar. Bu cezalandırma toplum içinde göz ardı edilen ahlaksızlıklara duyarsız kalmadıklarını gösterme çabasıdır.

"Böyle kusarak neyi değiştirebileceğinizi sanıyorsunuz?"

'Belki hiçbir şey değişmeyecek. Asıl sorun da bu: Durumun değişmemesi... Ne yaparsak yapalım hiçbir şey değişmiyor diye bırakalım da hırsızlar, alçaklar, yoksulluktan sorumlu olanlar ellerini kollarını sallayıp dolaşsınlar mı?'... 'Biz dolaşmasınlar diyoruz... Suratlarına kusmak işte bu kadar basit bir düşünceden doğdu. Alçakları nasılsa bir şey değişmiyor diye rahat bırakmama fikrinden.' (Eroğlu, Kusma Kulübü, 128)

Yazar başkalarının acılarına ve toplumun gerçeklerine karşı duyarsız kalmamayı bir insanlık erdemi olarak ele alır. İnsanın sahip olduğu bu nitelik insana özgü ahlaki değerlerin getirdiği bir özelliktir. Savunduğu düşünce uğruna savaş veren ve toplumun gerçeklerine duyarsız kalmayan bireyler eyleme geçer ve bu şekilde anlamlı, yaşamaya değer ederler. Bu kulübe katıldıktan sonra Umut sosyal gerçeklerini varmış ve bu gerçeklere karşı duyarsız kalamamıştır. Bir kere 'açlıktan ölen bebeklerin çığıllıklarını' hisseden Umut'un, yapıtın başında İstanbul'da bir yer edinmek olan amacı, yapıtın sonunda yerini insanlık için mücadeleye bırakmış ve Umut, yaşamını değerli kılmasını sağlayacak amacını belirlemiştir.

"Edebiyat, hayattan ve insandan söz etmek demektir. Daha doğrusu, hayat edinirken yazgısını değiştirmeye çalışan insandan." (Eroğlu, Belleğin Kış Uykusu, 37)

Belleğin Kış Uykusu'nda Bay M'nin bilincinde sahip olduğu hayat trene binışı ile başlar; çünkü geçmişte yaşadığı anılarını içeren belleği derin bir uykudadır.

"... hayatım, bu trene bindiğimde başladı sayılır. Bir anlamda henüz bir günlüğüm." (Eroğlu, Belleğin Kış Uykusu, 109)

Bay M çıktığı bu yolculukta yeni doğmuş bir bebeğin içi boş olan belleğini kendi anıları ile birer birer doldurması gibi, uykuda olan belleğindeki anıların üstündeki örtüleri birer birer açar. Bu anlamda onunki, hayata yeni atılan birinin ömrünün içini doldurarak kendi yaşamını elde etme, varlığına bir anlam kazandırma çabasıdır. Yolculuk boyunca geçmişine yönelik acı dolu anılarını açığa çıkaran Bay M, yaptığı ve yapacağı seçimlerin yarattığı ikileme yüz yüze kalır. Bay M'nin yaşamını anlamlı kılan kendi yazgısını oluşturma ve bir hayat edinme yönünde yaptığı seçimleridir.

"Biliyorsunuz insanın kısa ya da uzun, mutlaka bir ömrü oluyor ama ona verilen bu ömür boyunca hiç hayat edinmemesi de mümkün. Hayat, bütün özgün yapıtlar gibi amaçlarımızın ve değerlerimizin bir sonucu. Çoğu kez yaptığımız bazen de yapamadığımız seçimlerin bir sonucu." (Eroğlu, Yeni Şafak, SELAY YETKİN D1129002)

Bay M'nin yolculuk boyunca yaptığı seçimler, kendi yazgısını belirleyeceği son seçime hazırlıktır. İlk önce mutluluk istasyonunda onu ilk seçim bekler. Daha sonra tren içinde acıları ve acısız bir hayat arasında bir tercih yapması gerekir. Son perona geldiğinde yapmak zorunda olduğu son tercih tüm yazgısını etkileyecektir. Acılarla dolu kendi yazgısını mı yaşayacaktır yoksa yepyeni mutlu bir hayata mı başlayacaktır? Yolculuk boyunca edindiği tecrübe ona mutluluğun insanlık erdemlerini körelterek bireyi sıradanlığa hapsettiğini göstermiştir. Son seçimini ne pahasına olursa olsun insanlık erdemlerinden yana kullanır Bay M ve maziye seçer. Onun acılarla dolu mazisini yaşamayı seçmesi yazgısını değiştirme çabasından vazgeçiş değildir; aksine yazgısına karşı bir meydan okumadır. Seçtiği güçlüklerle dolu bu zor hayat onun sahip olduğu insanlık erdemlerini gösterir, çünkü düşlerindeki mutlu hayata sahip olamamıştır, ancak kendi seçimlerini yaparak ve bunların sorumluluklarını üstlenerek kendi yazgısı üzerinde hâkimiyet kurmuştur.

3.2.VİCDAN VE ACI

Birey, benliği çerçevesinde yaptığı seçimler sonucu bazı eylemler ortaya koyar. İnsanı diğer canlılardan ayıran bir özelliği bu eylemlerinin sorumluluğunu alabilecek bilince sahip olmasıdır. Ancak, toplumun dışına itilme ve yalnız kalma korkusuyla birçok birey, toplumda yer etmiş kalıplara karşı gelecek eylemlerden kaçınır. Birçok insan yaptıklarının sorumluluğunu üstlenecek cesarete sahip değildir, çünkü bireysel çıkarlar ve çevresine karşı tek başına mücadele etme korkusu insanı duyarsızlığa

sürükler. Yalnız kalmamak için herkes gibi yaşamayı göze alır ve birçok sosyal gerçeği olmamış varsayar.

Bireyin kendi özüne ulaşabilmesi için benliğinin şekil verdiği eylemlerinin varlığı esastır. Kişiyi korkunun mahkûmiyetinden kurtaracak ve bu eylemlere yöneltecek olan cesarettir. İnsanın kendi erd ^{SELAY YETKİN} ^{D1129002} bilincine vararak, sorumluluk duygusunu ve bu duygunun ^{GEREKİNGİ} cesareti geri kazanması gerekir. İşte kişinin, bu cesaretinin kaynağı vicdanında gizlidir.

"Vicdan acımayı, acıma ise diğer erdemlerimizi besler. Vicdan ve merhamet bütün erdemlerin anasıdır. İnsanı en çok insan yapan, insanın en değerli şeyi de vicdandır. Vicdanı olan kişinin, dünyanın en güçlü silahıyla donatıldığına inanırım. Vicdan vazgeçmez, cesaret üretir, değişimi tetikleyen öfke barındırır içinde. Acımak, merhamet ve vicdan; başka varlıkların acılarına açılan kapılarımız değil midir?"
(Eroğlu, Varlık, Mart, 2004)

Yapıtta insanların toplumsal vicdanını, vicdan kelimesinin baş harfi olan V kod adlı Vahit karakteri temsil eder.

"Adam, birisini beklediğini ele veren sabırsız, yorgun gözlerle dikildiği köşeden sıçrayıp önüme çıkınca, irkilerek geri çekildim. Sonra dehşet, ter gibi bütün bedenimi ele geçirirken ayrıntıları fark ettim: Adam, bakışlarından daha yorgundu; hatları belirsizleşmiş yüzü, elleri tuza batırılmış balık gibi kurumuştü; havanın sıcak olmasına karşın uzun kollu gömlek giymişti: İğneci ya da jiletçi"
(Eroğlu, Kusma Kulübü, 117)

Vahit'in bu şekilde betimlenişi toplumsal vicdanımızın bir yansımasıdır; toplum içinde insanın risk almama dürtüsünden kaynaklanarak duyarsızlığının arkasına saklayarak, göz ardı ettiği vicdanı temsil eder.

Durmadan kusma hastalığına yakalanan şoför Vahit, grubun emniyetini riske attığı ve yakalanmalarına yol açabileceği düşüncesi ile gruptan çıkarılır. V'nin bu kadar kolay bir şekilde gözden çıkarılması insanların kendi çıkarları doğrultusunda vicdanlarından nasıl vazgeçtiklerinin göstergesidir. Bir süre sonra eylemlerinin amacı voksualları korumak olan grubun, bu amacından saptığı ve *hayalet* adını ver SELAY YETKİN D1129002 kişinin peşine düştükleri gözlenir. Hayalet, Nihan'ın sevdiği hocasının borcunu ödemek için ulaşmak istediği zengin bir işadamıdır. Grubun amacının bir süre sonra bireysel çıkarlara dönüşmesi insanların vicdanları yerine mantıkları ile hareket ettiklerinde yaşanacak olan sonuçların göstergesidir.

Umut için, V'ye yaklaşmak kusmak anlamına gelir. Kusmak yapıtta insanın dünyanın çirkinliklerine karşı bir arınma yöntemidir. Bu anlamda yapıtta vicdanının sesine kulak veren insanın, arınarak insanlık erdemlerine ulaşacağı işlenir. Umut için de bu, böyle olmuştur.

Umut'un hayatın ona getirdiği koşullar altında ezilerek sürdürdüğü "*yaşamak dediğimiz o anlamsız düşüşü*" (Eroğlu, Kusma Kulübü, 3), sosyal gerçeklerin farkına varmaya başladığında tamamıyla değişir. Kulüple yaptıkları eylemlerde bir tarafta beş yüz bin dolara yurt dışından *litter maid* getirten Melih Dönerleri, insanları parayla satın alan Selami Balatları ve çıkarları uğruna kendini satan Betül Bengileri, diğer tarafta açlıktan ölen bebekleri, parasızlıktan kendini asan anneleri ve barajlarda ceset arayan aileleri gördükçe toplum içinde var olan adaletsizliklere daha fazla göz yumamaz. Onu, kendini emniyete alma dürtüsüyle eyleme geçmekten uzak tutan mantığından vazgeçerek, başka insanların acılarına kulak veren vicdanının seçtiği yolu izlemeye başlar.

"Önünde eğilebileceğim, uğruna adaklar sunabileceğim insancıl bir efendinin kulu olmuştum. Vicdanımı tutkularımın Tanrı'sı kılıp, 'Kusacağım,' dedim." (Eroğlu, Kusma Kulübü, 358)

Belleğin Kış Uykusu'nda alttan akan bir vicdan teması vardır. Yazar, insanı insan yapan adalet erdeminin temeline vicdanı oturtur. Başkalarının acılarını fark etmek, bunlara duyarsız kalmamak ve toplum içindeki adaleti sağlayabilmek için toplumsal bir vicdana gereksinim vardır; çünkü bireyin vicdanı onu eşitsizlik ve adaletsizliklere karşı duyarsız kalmamaya yönlendirir.

SELAY YETKİN
D1129002

"Adaletin olmadığı bir cennet! İnce bir ses, 'vicdanın olmadığı,' diye düzeltti..." (Eroğlu, Belleğin Kış Uykusu, 235).

Yapıtta vicdanı harekete geçiren olgu insanın çektiği acılardır. Asıl sorgulanan ise acısız bir hayatın yaşamaya değer olup olmadığıdır. Bay M'nin yolculuk sonunda aldığı karar bize bu sorunun cevabını verir: Değildir. Acı bize gerçek mutluluğu kavrama yolunda bir ölçüt sunar. İnsan acı çekmeden mutluluğun ne olduğunu kavrayamaz. İnsanın en derin, onu mutluluğa ulaştıracak tutku ve arzuları, gerçek acının içinde kıvrılırken ortaya çıkar; çünkü insan mutsuzluğun bilincine vardığında tam anlamıyla gerçek mutluluğu kavrar.

"Farkında değil misiniz? Acı olmadan mutluluk olmaz,'... 'Acı, mutluluğu anlamak, kavrayıp değerlendirebilmek için gereklidir; tıpkı ışığın karanlık sayesinde kavranması gibi' ... 'Düşünün: Acısız heyecan olur mu? Üstelik acının eğitmediği ve değiştirmedeği insan da yoktur.'" (Eroğlu, Belleğin Kış Uykusu, 112)

Bay M, yolculuk boyunca üç kez düşlerindeki hayat ile acılarla dolu kendi yaşamı arasında bir seçim yapmak zorunda kalır. İlk seçimi *mutluluk peronunda* gerçekleşir. M ilk kez trenin camlarından dışarı baktığında karanlık yerine, ışıltılı bir istasyon görür. Buradaki tüm insanlar mutlu görünür ve M'yi içi boş trenin yalnızlığından kurtaracak kalabalık vardır. Bu ışıltı ve görkem M'yi kendisine çeker. Buradaki tüm insanların yüzlerinde bir gülümseme hâkimdir, ancak içi boş anlamı olmayan, insanın içini

ısıtmayan bir gülümsemedir bu. O zaman M buradaki insanların aslında mutlu olmadıklarını, mutsuzluktan ve acıdan haberleri olmadığı için kendilerini mutlu zannettiklerini fark eder. Hiçbiri birbirinden farklı değildir. Sadece belirli kalıplar çerçevesinde hareket eden kendilerine verilen sahte mutlulukla ömür gezintisine çıkmış insanlardır. Kendilerini ait bir vasamaları ve diğer insanlarla paylaşabilecekleri duyguları yoktur.

SELAY YETKİN
D1129002

"İnsanlar durmuyor, birbiriyle konuşmuyor, tıpkı sürü halinde hareket eden karıncalar gibi kalabalığın gidiş yönüyle uyumlu hareketlerle peronu bir aşağı bir yukarı kat ediyorlardı. Garip olan neredeyse hepsinin gülümsemesiydi. ... M az önceki mutluluğun, yerini garip bir yalnızlık duygusuna bıraktığını hissetti. Görünürde kalabalığın tam ortasındaydı ama trende olduğundan çok daha tek başınaydı. ... Herkes kendi dünyasına çekilmişti. Çapı bir metreyi geçmeyen bir dünyaya..." (Eroğlu, Belleğin Kış Uykusu, 118–119)

İkinci seçimi ise *mutluluk cennetine* girerek, Bay G'nin yaşadığı hayata sahip olma karşısında yapar. Burada insanın her dilediği yerine gelir ve kesintisiz bir acısızlık hâkimdir. İnsanlar kendilerini mutsuz edebilecek her türlü şeyden; sözcükten, hareketten, hatta müzikten bile kaçınırlar. Onları mutsuz eden olgulardan uzak durduklarında, mutluluklarını sağladıklarına inanırlar. M için burası yaşadığı acılarını unutmak için mükemmeldir; ancak bir süre sonra insanların yaşamlarının hiçbir içeriği olmadığını sadece görüntüsünün olduğunu fark eder, çünkü burada mutluluk yoktur sadece acısızlık vardır. Bu durumu sağlamak için acıyı insana tanıtan vicdanlarından arınmışlar, mutsuzluğun ne olduğunu bilmedikleri için mutluluğun içini dolduramamışlardır.

"İnsanın vicdanını kusması; en saf acısızlık halini arayıştaki pislik eylemi... Cennet sakinleri annelerinden değil, bu eylemden doğuyorlardı." (Eroğlu, Belleğin Kış Uykusu, 237)

İnsanın, gerçek bir hayat edinmek için önce yaşamı tanıması, sorgulaması ve onu keşfettikten sonra kendi benliği çerçevesinde kişiselleştirmesi gerekir. İnsan yaşamı kavramadan gerçek bir hayat edinemez. Sınırsız mutluluk insanı bu, anlama ve sorgulama çabasından uzaklaştırır ve sıradanlığa sürükler.

SELAY YETKİN
D1129002

"Hayvanlar için mutluluk var olmaktır, insan içinse bu varlıkla ne yapacağını bilmek..." (Eroğlu, Belleğin Kış Uykusu, 238)

Bu nedenle Bay M son seçimini kendisine yaşamını kavrama ve değerli kılma umudu sunulan acılarıyla bezenmiş geçmişinden yana kullanır.

4.SONUÇ

Her insanın acısı kendine özeldir ve kendi yaşamını değerli kılmasında etkileyici rol oynar. İnsanın vicdanı, başkalarının acılarına duyarsız kalmayı engelleyerek acımayı ve sorgulamayı tetikler; bunlar ise hayat edinmemizi sağlayacak erdemlerimizi.

Kusma Kulübü ve Belleğin Kış Uykusu adlı yapıtlarda toplumsal gerçekler ve sosyal koşullar altında ezilen insanın kendini tanıma yolundaki adımları anlatılır. Yapıtların odak figürleri, toplumsal koşulların kendilerine getirdiği sıkıntılara karşı ayakta kalma mücadelesi vermiş, toplumun yoksul kesiminden her insanın yaşayabileceği, acı dolu olaylarla baş etmek zorunda kalmış, yalnızlık ve mutsuzluk izlekleri etrafında varlıklarını şekillendirmeye çalışan bireylerdir.

Umut ve Bay M, çektikleri acılar ve içine hapsoldükleri yalnızlıktan kaçmak için yaşamı sorgulamaya başlar, tanımaya ve anlamaya çalışırlar. Mutsuzlukları sayesinde gerçek mutluluğu kavrama olanağı bulan karakterler, vicdanlarının kılavuzluğunda insanlık erdemlerine erişirler. Böylece, gözlerine mutluluk perdesi inmemiş bireyler olan ana karakterler, çektikleri acıları benliklerinde yer edinen erdemleri ile yoğurarak hayatlarını bir anlam çerçevesine oturturlar.

5.KAYNAKÇA

Aşçı, Buket. Vatan Kitap. Aralık, 2006

Eroğlu, Mehmet. Belleğin Kış Uykusu. İstanbul: Agora Kitaplığı, 2006

Eroğlu, Mehmet. Kusma Kulübü. İstanbul: Agora Kitaplığı, 2004

Fromm, Erich. Çağımızın Özgürlük Sorunu. Ankara: Gündoğan Yayınları, 1973

Fromm, Erich. Psikanalizin Bunalımı ve Toplumsal Ruhbilim Üstüne Denemeler. Ankara: Dost Kitabevi Yayınları, 1982

Kongar, Emre. Toplumsal Değişme Kuralları ve Türkiye Gerçeği. İstanbul: Remzi Kitabevi, 1985

Özkalp, Enver. Sosyolojiye Giriş. Eskişehir: 1995

Özkartal, Miraç Zeynep. Milliyet Sanat. Kasım 2006

Sartre, Jean Paul. Varoluşçuluk. Ankara: Say Yayınları, 1990

Sönmez, Özge. varoluşçuluk bağlamında Sartre'dan Eroğlu'na insanlık durumu

Ülker, Çiğdem. Varlık Dergisi. Mart, 2004

Yazar tespit edilememiştir. Mehmet Eroğlu Kimdir. Mehmet Eroğlu adına kurulmuş internet sitesi. <http://www.mehmeteroglu.info/kimdir.htm>

Yazar tespit edilememiştir. Post Express. Şubat, 2004

SELAY YETKİN
D1129002

Yazar tespit edilememiştir. Yeni Şafak. Kasım, 2006

Yazar tespit edilememiştir. Jean Paul Sartre. Vikipedi internet sitesi.
http://tr.wikipedia.org/wiki/Jean-Paul_Sartre